I OSA

Üldised teemad

1 STEREOTÜÜBID

Selleks, et maailma mõista, jagame inimesed ja teemad kategooriatesse. Seda on meile vaja, et informatsioonivooga paremini toime tulla. Liigitame inimesi gruppidesse vastavalt nende väljanägemisele, tegudele või sellele, mida me nende kohta arvame teadvat.

Lähemal vaatlusel on kerge näha, et sellised üldistused ei vasta alati tegelikkusele. Sageli näeme inimesi oma eelarvamuste ja kujunenud stereotüüpide kaudu. Enamikul meist on eelarvamused ja see on loomulik. Kuid me ei sünni eelarvamustega, vaid omandame neid alates lapsepõlvest - teistelt inimestelt, vanematelt, sõpradelt, aga ka filmidest või meediast. Stereotüübid (eelarvamused) on enamasti negatiivsed lihtsustatud arusaamad, mille kaudu kirjeldame teisi inimesi või sageli tervet gruppi. Sellega võib kaasneda inimestele hinnangu andmine lähtuvalt nende grupikuuluvusest.

Stereotüüpidest lähtuvalt näeme inimesi mitte indiviididena, vaid kui mingi grupi esindajatena. Stereotüübid toovad kaasa ka selle, et näeme pigem seda, mis meid eristab, mitte seda, mis meid ühendab. Seeläbi aga võime sageli teha inimestele liiga.

Stereotüüpide käsitlemist võib alustada alljärgneva harjutusega.

Harjutus 1 EKSINUD

Aeg: 10-15 minutit.
Vanus: 7.-12. klassi õpilased.
Eesmärk: Juhatada sisse eelarvamuste teema, suunata õpilasi märkama oma eelarvamusi ja võrdlema neid kaasõpilaste omadega.
Vaja läheb: Igale grupile paber, pastakas, harjutuse kirjeldus (paberil või ekraanil).

ÕPETAJALE: Jagage õpilased gruppidesse (u 5 inimest/grupp) ja tutvustage neile "taustalugu" (andke järgnev tekst lugeda kas paberil või ekraanilt).

ÕPILASTELE:

Loe allolevat lugu. Mõtle algul omaette paar minutit. Seejärel seleta teistele oma grupis, milliseid valikuid teeksid ja miks.

Oled võõras linnas eksinud ja sul ei ole mingit võimalust oma jõududega õiget teed leida. Sinult on varastatud kott dokumentide ja rahaga. Su mobiiltelefoni aku on tühi ja telefonilaadija oli kotis. Sa ei oska eriti keelt, mida kuuled inimesi ümberringi rääkimas. Oled proovinud otsida politseijaoskonda, aga oled juba

kaua kõndinud ja vist eksinud kuhugi äärelinnaossa, mis tundub räpasevõitu. Su mõlemad kingad hõõruvad. Oled väga väsinud ja sulle hakkab tunduma, et kõik jälgivad sind ja vaatavad sind imelikult. Sul on ebameeldiv tunne, et midagi võib juhtuda.

Sinu lähedal on mõned inimesed. Kellelt neist küsid abi?

- Tätoveeritud nooruk, kes tänavale protestisõnumeid kirjutab
- Mustlasnaine
- Vanem purjus mees
- Noor tugeva meigi ja geelküüntega „tibi“, kes istub laste mänguväljakul ja passib telefonis
- Meesmüüja räpasevõitu pizzeriast
- Prostituut (naine), umbes 30-aastane
- Keskealine tumedanahaline taksojuht
- 15-aastane tüdruk, pool pead paljaks aetud, poolel peal juuksed siniseks värvitud ja püsti
- Kaks tänaval kõndivat käest kinni hoidvat meest
- Keskealine naine, kes prügikastidest midagi söödavat otsib
- Keskealine alkohoolikust naine, kes istub maja seina vastu toetudes maas ja joob õlut

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Arutage õpilastega, mis tundus õpilastele teiste valikute juures uus? Õige? Kummaline? Kas õpilased muutsid midagi enda valikutes? Mille põhjal nad oma valikud tegid? Kui valikute seas oleks olnud nt “Noor ema sülelapsega” vms, kas õpilased oleksid valinud pigem selle? Kui jah, siis miks?

Näidake õpilastele pilte (lae alla) näiteks järgneva sissejuhatusega: *Kui te mõtlesite nende inimeste peale, küllap kujutasite neid endale ette. Püüdke viia kokku piltidel olevad inimesed ja ülesandes olnud valikud.*

Slaididel on toodud fotod reaalsetest inimestest ja lühike seletus. Enne viimase foto näitamist võite küsida, mida õpilased mõtlesid valikuvariandist, kus mehed hoiavad käest kinni. Kuigi sageli arvatakse, et see viitab geidele, on paljudes maailma piirkondades on käest kinni hoidmine meeste seas tavaline ja see selles ei ole midagi seksuaalset.

Paluge õpilastel mõelda, kas nad kujutasid harjutuses kirjeldatud inimesi ette samamoodi või teisiti ja seejärel esitada iseendale küsimus: “Kust mul tuli see mõte, et see inimene on...? Mis allikas oli sellisel infol?”. Arutage, et stereotüübid võivad tekkida isiklikust kogemusest, mida üldistatakse tervele grupile, sõpradelt või perekonnalt; valitsevast poliitikast, filmidest või uudistest. Laske õpilastel rääkida, pakkumata õigeid või valesid vastuseid, pigem esitage suunavaid küsimusi.

MIS ON STEREOTÜÜP?

Harjutus “Eksinud” loob pinna selleks, et proovida defineerida koos õpilastega, mis on stereotüüp.

Ajurünnak STEREOTÜÜP ON....?

Aeg: 10 minutit.
Vanus: 7.-12. klassi õpilased.
Eesmärk: Pakkuda õpilastele võimalus liikuda ise mõiste “stereotüüp” lahtimõtestamise poole.

ÕPETAJALE: Paluge õpilastel avaldada arvamust, mida tähendab stereotüüp. Paluge neil nimetada märksõnu, mis neil seostuvad selle mõistega. Kui teie hinnangul nooremad õpilased ei tea, mis on “stereotüüp”, asendage see sõnaga “eelarvamus”.

Julgustage õpilasi mitte valmis definitsiooni pakkuma, vaid otsima märksõnu, mida võiks stereotüübi/ eelarvamuse seletamiseks kasutada.

Kirjutage märksõnad tahvlile. Kui ajurünnak on läbi (kestus oleneb üldisest dünaamikast, enamasti 5-6 minutit), pakkuge õpilastele järgnevaid võimalikke definitsioone:

Eelarvamus on ilma eelneva teadmiseta kujundatud hinnang või arvamus, mis sageli põhineb piiratud informatsioonil.
(Phyllis Katz, 1978)

Stereotüüp on hindava iseloomuga, hoiakuline, lihtsustatud üldistus mingile grupile omistatavate omaduste ja käitumiste kohta.
(Eesti Naisühenduste Ümarlaua SA, 2012)

Eelarvamus on arvamus, mis on kujundatud ilma eelnevate teadmisteta.
(Praxis, 2002)

Stereotüüp (kreeka keeles στερεός, stereós tähendab kõva, vastupidav, ruumi- ja τύπος, týpos – jäljend, jälg) on psühholoogia mõistes kinnistunud seoste kogum, mis väljendub isiku hoiakutes, harjumustes ja käitumises.

Stereotüüp on üldistatud püsiv mulje mingist nähtusest, mis tavaliselt vastab väga vähe tegelikkusele. Oluline on veendumus stereotüübi olemasolus. Stereotüüp on hindava iseloomuga, hoiakuline, intensiivne üldistus mingi grupi omaduste, käitumiste kohta. Tavaliselt aitavad stereotüübid toime tulla – sobivat käitumist valida, kui mingi nähtuse kohta on vähe infot. Sellest tingituna kehtib ka vastupidine: mida vähem on mingi grupi või olukorra kohta infot, seda

rohkem on nende kohta tundeid ja arvamusi, seda tõenäolisemalt hinnatakse grupi liikmeid stereotüübist lähtuvalt.
(Vikipeedia)

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Seletage peale definitsioonide tutvustamist, et stereotüübid võivad olla nii positiivsed kui ka negatiivsed ja tooge näiteid.

Positiivsed stereotüübid: Aasiast pärit tudengid on matemaatikas väga targad. **Paluge õpilastel nimetada mõned positiivsed stereotüübid.** (Veel näiteid: vanad naised on lahked; maal elavad inimesed armastavad loodust; naised on lastesõbralikumad kui mehed).

Negatiivsed stereotüübid: Hästi õppivad õpilased on nohikud. **Paluge õpilastel nimetada mõned negatiivsed stereotüübid.** (Veel näiteid: mustlased varastavad; maal elavad inimesed ei käi teatris; blondiinid on naiivsed; kodutud on joodikud; prostituudid on narkomaanid).

Arutage õpilastega, et **nii negatiivsed kui ka positiivsed stereotüübid on kahjulikud**, sest mõlemad mõjutavad seda, kuidas me näeme teatud gruppi, aga ka seda, kuidas sellesse gruppi kuuluv inimene näeb iseennast. Nt. kui inimene kuulub gruppi, millest arvatakse, et see on hea spordis (mustanahalised USA-s), tema aga ei ole, võib tal tekkida tunne, et temaga on midagi valesti. Stereotüüpide probleem on selles, et need ei jäta inimesele ruumi olla tema ise.

Samuti mainige, et **stereotüübid mõjutavad väga palju seda, kuidas grupid omavahel suhtlevad** ja kokkuvõttes võivad levinud stereotüübid hakata ka inimese (üksikisiku) käitumist mõjutama - inimene võibki hakata käituma vastavalt sellele, mida temalt eeldatakse.

See on tõestisündinud lugu, mis leidis aset Saksamaal, ühes võõrkeeletunnis, 2015. aasta algul.

24-aastane noor neiu, muusik, kes jagab korterit mitme teise noorega, ütles tunnis kurvastusega: „Teate, selgus, et üks nendest, kellega ma koos elan, üks noormees ... selgus, et ta on gei, homoseksuaal." Kui õpetaja küsis, kuidas neiu sellest siis teada sai, vastas neiu: „Ta peseb ennast vähemalt pool tundi duši all."

Kuigi õpetaja ja teised üliõpilased püüdsid neiut veenda selles, et pikem duši all seismine ei ole seotud inimese seksuaalse orientatsiooniga, jäi neiu endale kindlaks: „Mehed ei pese ennast nii kaua, kui nad ei ole geid."

Võimalik aruteluküsimus õpilastele: Kust võis neiul tekkida selline stereotüüp?

2 IDENTITEET

MIS ON IDENTITEET?

Identiteedi" mõiste tuli kasutusse 1950ndate aastate psühholoogias, ent on tänaseks kandunud üle sotsiaalteadustesse, poliitikasse ja isegi rahvusvahelistesse suhetesse (nt. "riigi identiteet").

Meie identiteet ei koosne vaid ühest tunnusest või elemendist ega ole ka fikseeritud ja muutumatu. Kui me kategoriseerime inimest ennekõike kui mingisse gruppi kuuluvat (nt kultuuripõhiselt), taandame me teda ühele mõõtmele. Ent meie kõigi identiteet sisaldab rohkem kui ühte mõõdet. Sellest tingituna on oluline pakkuda õpilastele võimalust identiteedi küsimust lahti mõtestada. Sissejuhatuseks identiteedi käsitlusse võib teha ajurünnaku, mille käigus õpilased proovivad defineerida sõna "identiteet".

Ajurünnak IDENTITEET ON....?

Aeg: 7-10 minutit.
Vanus: 7.-12. klassi õpilased.
Eesmärk: Sissejuhatus identiteedi teemasse.
Vaja läheb: Tahvel ja kriit.

ÕPETAJALE: Paluge õpilastel arvata, mida tähendab identiteet. Paluge õpilastel nimetada sõnu, mis seostuvad neil selle mõistega. Julgustage õpilasi mitte pakkuma valmis definitsiooni, vaid otsima märksõnu, mida võiks identiteedi seletamiseks kasutada. Kirjutage märksõnad tahvlile. Olenevalt üldisest dünaamikast võiks ajurünnak kesta mõne minuti.

Tahvlile tekkivad märksõnad võib kokku võtta, aga ärge pakkuge selle protsessi lõpus valmis definitsiooni: antud teema puhul minnakse ajurünnakust otse edasi harjutuste juurde (Harjutus 2 - "Minu identiteet").

AJURÜNNAKU KOKKUVÕTTEKS võib öelda, et kõige lihtsam seletus on selline: Sinu identiteet on Sinu vastus küsimusele: "Kes sa oled?" ja kuigi see kõlab lihtsa küsimusena, võib sellele vastamine olla siiski keeruline. Rohkem ei pea seda kokku võtma, kuna järgnevad harjutused avavad selle mõiste sisu.

Nooremate õpilaste puhul: Kui teie hinnangul nooremad õpilased ei ole selle sõnaga tuttavad, võib neile eelnevalt anda koduseks ülesandeks küsida kodus vanematelt, mis on identiteet ja panna kirja üks märksõna, millega vanemad seda lahti seletasid (paluda seejuures mitte otsida ega kasutada definitsioone internetist). Keskkooliõpilastele, kes eeldatavalt juba tajuvad sõna "identiteet" tähendust, võib teha ajurünnaku klassis ilma ettevalmistuseta.

Alljärgnevad harjutused aitavad näidata õpilastele **identiteedi komplekssust** ja selle koosnemist väga paljudest aspektidest ning puudutada identiteedi jaotumist **isiklikuks ja sotsiaalseks identiteediks.** Viimasel juhul tähistab see lihtsalt sotsiaalset kategooriat, mille kõik liikmed jagavad (või levinud arvamuse kohaselt jagavad) mingeid omadusi või elavad mingite reeglite kohaselt. Teise, isikliku identiteedi puhul on tegu omadustega, mida inimene ise enda puhul määravaks peab. See ei tähenda, et arutelus õpilastega peaks kasutama neid termineid, pigem mitte. Eesmärgiks on panna õpilased analüüsima enda ja teiste identiteeti ning jõuda tõdemuseni, et see koosneb paljudest teguritest.

Esimese sammuna püüavad õpilased enda identiteeti lahti mõtestada ja õpetaja aitab teemasid grupeerida, näidates sellega, et identiteet võib olla seotud paljude eluvaldkondadega: päritolu, isikuomadused, hobid, majanduslik olukord jne.

Järgmiseks sammuks on suunata õpilased mõtlema sellele, et identiteet koosneb paljudest aspektidest, millest mõned on olulisemad ühes kontekstis, ja mõned hoopis teises kontekstis.

Harjutus 2 MINU IDENTITEET

Aeg: 10 minutit.
Vanus: 7.-12. klassi õpilased.
Eesmärk: Õpilaste endi kaudu näidata identiteedi paljusust. Enese ja teiste aktsepteerimine.
Vaja läheb: Õpilastele mõeldud küsimused (paberil või ekraanil), paber ja kirjutusvahend.

ÕPETAJALE: Seda harjutust võib teha paarikaupa või väikestes gruppides (3-4 inimest). Paluda õpilastel teha lehe keskele kast ja kirjutada juurde märksõnad, mis neile nende endi kohta pähe tulevad ning vastata allolevatele küsimustele. Näidake õpilastele järgnevat näidet, lugege näide koos nendega läbi, aga ärge jätke seda neile kirjutamise ajaks silme ette.

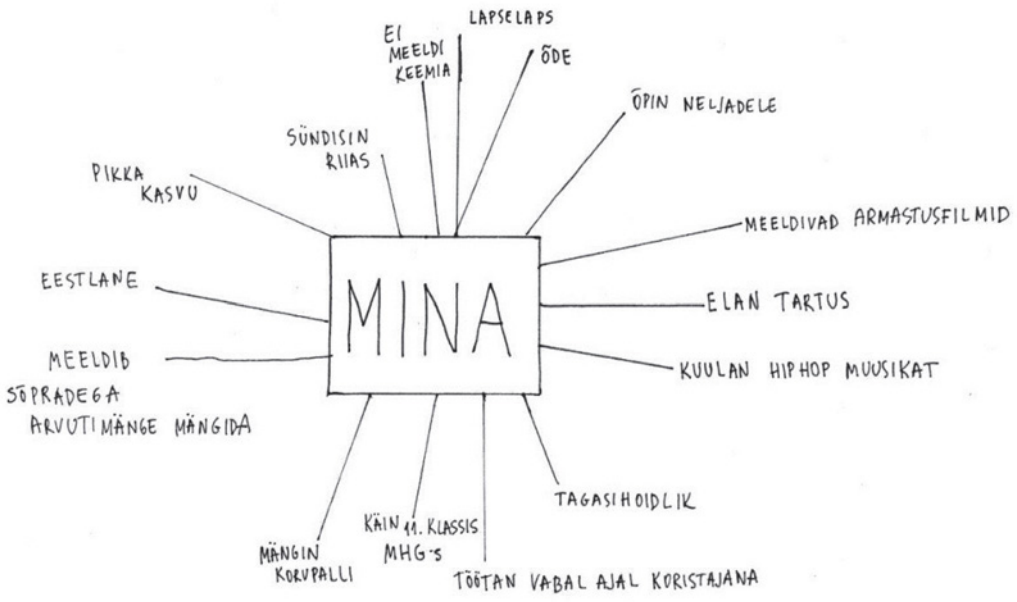

Nooremate õpilaste puhul: Küsimus 5 ei pruugi 7.-8. klassi õpilasele sobida, see oleneb õpetaja hinnangust õpilaste küpsusele. Vajadusel võib selle küsimuse juures õpilaste aitamiseks selgitada küsimust lahti järgmiselt: proovige kujutada endale ette, kuidas te erinevates olukordades vastaksite küsimusele: "Kes sa oled?" Kuidas te vastaksite koolis? Kuidas vastaksite peol? Kuidas vastaksite, kui küsijaks on ema töökaaslane või kui küsijaks on naaber?

ÕPILASTELE:

1. Tee enda kohta sarnane kaart. Pane kirja võimalikult palju asju ja omadusi, mis sulle enda kirjeldamisega seoses pähe tulevad. Seega pane kirja kõik asjad, mida võiksid vastata, kui Sinu käest küsitakse: "Kes sa oled?"

2. Kas Sa avaldad igas olukorras alati kõiki neid asju, millest "koosned"? Miks/miks mitte?

3. Mõtle mingile olukorrale, kus sulle on meeldinud, et sind seostatakse ühe kirjapandud omadusega.

4. Mõtle mingile olukorrale, kus sinu jaoks on olnud ebameeldiv, et sind seostatakse ühe kirjapandud omadusega.

5. Pane kirja viis tegurit, mis on kõige olulisemad Sinu identiteedi juures ühes kontekstis ja viis tegurit, mis on kõige olulisemad teises kontekstis.

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED:

1. Grupeerige õpilaste vastused märksõnadena tahvlile: välimus, sotsiaalne staatus/jõukus, päritolu. See annab võimaluse näitlikustada tekkivaid gruppe: nt. pere ja päritolu, inimese enda isikuomadused, kool, vaba aeg ehk siis isiklik identiteet ja sotsiaalne identiteet.

2. Paluge õpilastel pöörata tähelepanu sellele, kes milliseid omadusi enda kohta välja toob ja kas mõni "kategooriatest" on puudu (nt. jäävad sageli puudu isiklikud omadused). Arutelu eesmärgiks on rõhutada, et identiteet koosneb paljudest asjadest – ühegi inimese puhul ei saa öelda, et tal on ainult üks identiteedi element.

3. Seletage õpilastele, kuidas stereotüüp taandab meid vaid ühe identiteedi elemendi peale.

4. Seletage, et inimese identiteet koosneb paljudest osadest, ent nad omavad erinevas kontekstis erinevat tähtsust.

5. Kuna sageli on noortele koormavad lastevanemate ootused ja nad vajavad tuge iseenda identiteedi määratlemisel, võiks õpetaja rõhutada, et igal inimesel on õigus end defineerida ja ka ümber defineerida.

Tähtsaks oskuseks on osata näha teise inimese identiteeti samaväärsena enda omale. Ühelt poolt on teist inimest lihtsam näha läbi vaid ühe omaduse. Teiselt poolt ei pruugi mitmekesisuse ja erinevuste väärtustamine alati olla lihtne ja võib mõnikord isegi osutuda tõsiseks väljakutseks. Järgnevad harjutused suunavad teise inimese identiteeti tajuma, otsima erinevusi ja ühisosasid. Eelnevalt peaks olema tehtud harjutus 2 - "Minu identiteet".

Harjutus 3 KAS ME OLEME SARNASED VÕI ERINEVAD?

Aeg: Kuni 10 minutit.
Vanus: 7.-12. klassi õpilased.
Eesmärk: Näidete ja arutelu põhjal suunata õpilasi mõtlema selle peale, et ka teiste inimeste identiteet koosneb paljudest aspektidest. Suunata õpilasi mõtlema mitmekesisuse positiivsetele külgedele.
Vaja läheb: Õpilastele mõeldud küsimused (paberil või ekraanil), paber ja kirjutusvahend.

ÕPETAJALE: Paluge õpilastel vastata järgnevatele küsimustele ja viige läbi arutelu.

ÕPILASTELE:

A. Pane kirja oma paarilise positiivsed omadused. Mis tegevused tulevad tal hästi välja? Millised tema isikuomadused on meeldivad? Nimeta vähemalt 3 omadust.

B. Vaheta vastused paarilisega ja võrrelge: kas positiivsed omadused kattuvad? Mis on sarnane, mis on erinev?

C. Eelmise harjutuse (Harjutus 2 – „Minu identiteet") põhjal leidke tunnused või elemendid, mis on pinginaabriga ühised, millised on erinevad.

D. Mõtle, mis saaks, kui inimesed oleksid kõik sarnased? Kui kõik inimesed näeksid Sinu moodi välja, kui neil oleks sarnane maitse riietuse osas, kui neile maitseks sama toit ja kui nad naeraksid samasuguste naljade üle? Pane oma mõtted kirja.

E. Mõtle, milline oleks maailm, kui Sa peaksid nägema välja ja käituma sarnaselt teistega? Vaatama samasuguseid saateid? Lugema samasuguseid raamatuid? Mis tunne Sul oleks? Pane oma tunded kirja.

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Paluge õpilastel jagada kirjapandud mõtteid ja tundeid. Arutage, mis saaks, kui kõik inimesed oleksid sarnased? Kust

tekiksid uued mõtted? Kas siis oleks oht, et mingid asjad saaks otsa (nt. taastumatud maavarad saaksid kiiremini otsa)? Kas oleks oht, et mingid asjad kaoks hoopis ära? Nooremate õpilaste puhul võib suunata arutelu sellele, et inimene elu jooksul muutub: kas õpilastel on elus ette tulnud, et nende maitse muutub ja asi, mis algul ilusana tundunud asi enam ei meeldi? Või et toit, mis ei tundunud maitsev, hakkas maitsema?

Vanemaid õpilasi võib suunata arutlema, miks on mitmekesisus positiivne (vajame erinevaid ameteid, uute mõtete ja hoiakutega kokkupuutumisel laiendame oma maailmapilti jms).

IDENTITEET JA GRUPIKUULUVUS

Inimese identiteet on seotud ka tema grupikuuluvusega. Mõnikord identifitseerime end teiste kaudu, seega üheks meie identiteedi kujunemise aluseks on võrdlus teiste grupiliikmetega. Grupikuuluvus pakub turvalisust, samas luuakse selle põhjal ka stereotüüpe. Järgnev harjutus suunab õpilasi nägema, et iga inimene kuulub samaaegselt mitmesse gruppi, kuid endale vähem tuttavate inimeste puhul on seda raskem tajuda.

Harjutus 4 IDENTITEET JA GRUPIKUULUVUS

Aeg: 10 minutit.
Vanus: 8.-12. klassi õpilased.
Eesmärk: Nimetada gruppe, mille liikmetena ennast ja teisi tajutakse ning saada teise inimese reaktsiooni kaudu tagasisidet enda oletustele. Suunata õpilased lahti mõtestama mitte ainult ennast kui mitmekülgset isiksust, vaid ka kaasõpilast.
Vaja läheb: Õpilastele mõeldud taustatekst ja küsimused (paberil või ekraanil), paber, kirjutusvahend.

ÕPETAJALE: Jagage õpilased paaridesse. Hea on, kui koos ei istu igapäevased pinginaabrid: julgustage õpilasi valima paariliseks kedagi, kellega nad igapäevaselt vähem suhtlevad.

ÕPILASTELE:

Loe läbi tekst ja vasta küsimustele.

Minu grupikuuluvus
Need „grupid“, kuhu Sa kuulud või kellega tunned end samastuvat, mõjutavad nii seda, kuidas Sa ise ennast näed, kui ka seda, kuidas teised Sind näe-

vad. Me kuulume alati erinevatesse gruppidesse – olgu kuuluvuse aluseks vanus, sugu, päritolu, religioon või see, milline on meie lemmikmuusika või – jalgpallimeeskond.

a. Nimeta kolm gruppi, millesse Sa enda arvates kuulud:
b. Milliseid stereotüüpe esineb nende gruppide kohta, millesse Sa kuulud? Milliseid arvamusi ja eelarvamusi oled kuulnud teistelt selle grupi kohta?
c. Miks sa arvad, et mõned arvamused on eelarvamused (ja mitte tegelikkus)?

Paarilise grupikuuluvus
a. Millisesse gruppi, millesse Sina ei kuulu, kuulub Su paariline? Nimeta võimalikult palju asju, mida tead/arvad/oled kuulnud selle grupi kohta?

Jagage teineteisega mõtteid, mida olete enda ja paarilise kohta kirjutanud. Arutage, milles olete nõus paarilise arvamusega enda kohta, milles mitte. Kuulake oma paarilist vahele segamata, alles seejärel esitage oma selgitused.

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Mõnes klassis juhtub, et õpilased kasutavad suuresti ühelaadseid gruppe (nt. neiu, õpilane). Sel juhul suunake õpilasi märkama, kas nad nimetasid peamiselt gruppe, mis on seotud nende kaasasündinud omadustega või ka teiste aspektidega (nt. „Harry Potteri“ fänn). Õpilaste arutelu juures on oluline võimalusel jälgida, et mõlemad osapooled saaksid sõna ja arutelu ei muutuks ründavaks/kaitsvaks.

KUI SOOVITE HARJUTUST LAIENDADA, VÕIB SELLELE TEHA LISAMOODULI:
Paluge õpilastel ühe minuti jooksul leida asju, mis neil ei ole ühised (st. on erinevad). Paluge neil nimetada need ja kirjutage tahvlile. Kordused ei ole lubatud - kui keegi on mingi erinevuse juba nimetanud, siis teine paar peab kas uue ütlema või vahele jääma. Hoidke tempo üsna kiire.

Seejärel paluge õpilastel ühe minuti jooksul leida sarnasused, st leida, mis on ühist. Korrake nimetamise ja ülesmärkimise protsessi.

Arutage, et isegi kui meie identiteedid on erinevad, võime alati leida ka ühisosa. Ja isegi kui meie identiteedid on sarnased, on alati midagi, mis on omane just meile endile.

Grupikuuluvusega võib kaasneda küll aktsepteerituse ja turvalisuse tunne, kuid samas võib see muuta keerulisemaks grupi arvamusega vastuollu minemise. Seetõttu on oluline õpilastega arutada, millised tunded sellega kaasnevad. Samuti suunab see õpilased paremini aru saama, mida tunneb inimene, kes on väljaspool domineerivat gruppi (nt. etniliselt).

Harjutus 5 GRUPIST VÄLJAS

Aeg: 10 minutit.
Vanus: 8.-12. klassi õpilased.
Eesmärk: Arutada, mis tunne on olla grupist väljas, luua alus diskrimineerimise teema arutamiseks.
Vaja läheb: Õpilastele mõeldud küsimused (paberil või ekraanil), paber ja kirjutusvahend.

MÄRKUS: Selle harjutuse juures on oluline, et õpilased tunneksid ennast grupis turvaliselt. Kui seda harjutust teha jätkuna harjutusele 4 -"Identiteet ja grupikuuluvus", kus koos olid õpilased, kes üksteisega puutuvad kokku vähem, siis nüüd võib pakkuda õpilastele ka võimalust soovi korral kohta vahetada, et turvalisusetunnet suurendada. Harjutust võib teha paaris või väiksemates gruppides (3-4 inimest).

ÕPETAJALE: Jagage õpilased väikestesse gruppidesse (või paaridesse). Andke õpilastele küsimused ja paluge õpilastel alguses küsimuste peale paar minutit mõelda ja vastused märksõnadena kirja panna. Peale seda arutavad õpilased oma näiteid grupis ning lõpuks toimub arutelu terve klassiga.

ÕPILASTELE:

1. Too mõni näide olukorrast, kus Sa sattusid väljapoole gruppi (nt. oma välimuse, arvamuse vms. tõttu)? Kui Sa ei oska tuua näidet enda kohta, too näide kellegi teise kohta (see võib olla tegelik inimene või ka nt. raamatu- või filmitegelane).
   Kui ka teised Sinu grupist saavad valmis, jagage oma mõtteid grupis.

2. Kui Sinu näide oli Sinu enda kohta, siis mida tundsid ja mõtlesid, kui olid grupist erinev? Kui Sinu näide oli kellegi teise kohta, mida Sa arvad, et tema tundis?
   Nimeta oma tundeid (kui Sa üldse ei taha nendest rääkida, siis lihtsalt mõtle omaette ja pane kirja need tunded ja mõtted, mis Sul meelde tulid).

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Arutage õpilastega, et grupist eristumine võib olla lihtsam, kui inimest kiidetakse, ja keerulisem, kui ta eristub millegi poolest, mida antud grupp ei aktsepteeri. Tavaliselt tuleb klassi peale näiteid mõlemast olukorrast. Arutlege, millised tunded sellise eristumisega kaasnevad. Kas inimese eristumise aluseks olev tunnus on oluline, nt. inimesele endale? Kas selle alusel eristamine on õiglane?

3 RASSISM JA VÕÕRAVIHA

Rassismi ja võõraviha (ksenofoobia) teemat võib nooremate õpilaste puhul alustada alljärgneva sissejuhatava harjutusega.

Harjutus 6 OMADUSED JA SEOSED

Aeg: 5 minutit.
Vanus: 7.-9. klassi õpilased.
Eesmärk: Juhatada sisse rassismi teema.
Vaja läheb: Õpilastele mõeldud küsimused (suuliselt või kirjalikult), joonlaud, paber ja kirjutusvahend.

- **ÕPETAJALE:** Harjutus on mõeldud nooremate õpilastele (vanematele vt. harjutus 8). Laske õpilastel kõigepealt vastata küsimusele a, alles seejärel esitage küsimus b.

ÕPILASTELE:

a. Mõõda enda pöidla pikkus ja võrdle tulemust oma pinginaabri omaga.

b. Mida vastaksid, kui keegi ütleks, et pikema pöidlaga inimesed on rumalamad kui lühema pöidlaga inimesed? Või kui keegi ütleks, et paksemad inimesed on targemad kui kõhnemad inimesed?

- **ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED:** Arutada õpilaste vastuseid ja küsida, kas nad teavad, et kunagi on inimesi kategoriseeritud taoliste tunnuste järgi. Küsige, kas õpilased oskavad selle harjutuse alusel pakkuda, mis on tunni teemaks?

RASSI MÕISTE JA AJALUGU

"Rass" on keeruline mõiste, mille tähendus on ajas muutunud. Uusaja alguses (17. saj.) hakkasid mõned teadlased jagama inimesi „rassideks", väites, et rassidel on erinevad bioloogilised omadused ja tunnused. Tänapäeval leitakse, et rass on sisutu mõiste, millega ei saa kirjeldada bioloogilisi või psühholoogilisi erinevusi inimeste vahel. **„Rass" ei ole bioloogiline tunnus.** Mõte, et inimesed on "rasside" kaupa bioloogiliselt erinevad, hakkas koost lagunema juba 1960ndatel (nt. ameerika antropoloog Frank Livingstone´i tööd) ning inimgenoomi uurimused

(nt Inimgenoomi projekti põhjal avaldatud tööd) on näidanud, et inimestevahelised geneetilised erinevused on väikesed ning need ei anna alust inimeste kategoriseerimiseks rassideks.

“Rass” on sotsiaalne konstruktsioon, mida kasutatakse veel ka tänapäeval (nt. sageli kasutatakse seda poliitilises võimuvõitluses) ning mis mõjutab inimestevahelist suhtlust.

Rasside idee on tekkinud kahe peamise teguri mõjul, milleks on Euroopa koloniaalvallutused ja valgustusaja mõttemudelid.

Euroopa koloniaalvallutustega tekkis vajadus maadehõivamise poliitikat õigustada. Idee, mille kohaselt üks rass oli loodud teist rassi teenima, sobis hästi nt. orjakaubanduse õigustamiseks. Kui Aafrika orjad jõudsid Ameerikasse, oli mitmerahvuselise elanikkonna ja õigusteta uustulnukate vahel suurimaks erinevuseks nahavärv, mis saigi põhiliseks tunnuseks inimese paigutamisel ühiskondlikku süsteemi. Tekkis inimese “rassilisest kuuluvusest” lähtuv eeliste süsteem, kus ühe nahavärviga inimestel oli palju rohkem õigusi, kui teistel.

Sellist olukorda püüti õigustada ka teaduslikult. Valgustusajal tekkis suundumus viia läbi empiirilisi vaatlusi, analüüsida, klassifitseerida; populaarsust kogusid etnograafilised uurimused. Olemasolevad kogemused ja teadmised rahvastest ja kultuuridest püüti mingisse süsteemi sobitada. Selle tulemusena tekkis seletus, et inimesed ongi juba bioloogilisel tasandil erinevad ja neid erinevusi saab jagada rasside kaupa.

Eriti 19. sajandi lõpus - 20. sajandi alguses viidi teaduses palju katseid tõestamaks, et rassilised erinevused (nii füüsilised omadused nagu kehakuju, aga ka individuaalsed omadused nagu laiskus või töökus) nt eurooplaste ja aafriklaste vahel on muutumatud ja igavesed. Ühiskonnas oli levinud ka idee, et kui rassid või kultuurid on püsivalt mingite omadustega, siis on neid võimalik panna pingeritta - klassifitseerida paremateks ja halvemateks.

RASSISM TÄNAPÄEVAL

Ajalooliselt oli rassism Euroopa koloniaalajastu lahutamatu kaaslane, mida kasutati argumendina, et aidata teatud inimgrupil saada eeliseid ja õigusi, mida teistel ei olnud. On olnud aegu, kus Euroopas ja Ameerikas oli laialdaselt levinud arusaam, et valge rass võib otsustada teistest rassidest inimeste elude üle Aafrikas, Ameerikas ja Aasias. Mõtteviisid muutuvad aeglaselt ja ka tänapäeval võime kohata inimesi, kes peavad teisi kas nahavärvi, rahvuse või kultuuri tõttu endast madalamateks või halvemateks.

Kaasajal on rassismile lisandunud mitmeid tähendusi. Kuigi palju vähemaks on jäänud neid inimesi, kes määratlevad rassi ka tänapäeval bioloogilises võtmes, on paljud inimesed sisuliselt asendanud oma argumentatsioonis „bioloogilise“ elemendi rahvuse, kultuuri või religiooniga. Nii levivad stereotüübid, mille kohaselt sageli nähakse Sahara kõrbest lõunasse jäävat Aafrikat

või Kesk-Aasiat vaese ja suutmatuna, samal ajal Lääne kultuuri tsiviliseeritud ja progressiivsena. Või nähakse araabia maid ja Lähis-Ida sõjakana, Lääne kultuuri aga rahuarmastavana. Sel juhul kiputakse arvama, et need omadused kirjeldavadki Aafrikas või Lähis-Idas elavaid inimesi ja nähakse nt. sõjakust sisuliselt kaasasündinud nähtusena, mis on lahutamatu osa selle piirkonna inimestest. Loomulikult muutub ajas ka nägemus sellest, millised kultuurid on paremad või halvemad. On olnud aegu, kus põlisrahvaid või nende kultuure on peetud madalamateks, näiteks on Rootsis suhtutud halvustavalt saami rahvasse ja kultuuri.

ANTISEMITISM

Üheks rassismi vormiks oli antisemitism, mis tähistab juudivaenulikku suhtumist, sallimatust juudi rahvuse või religiooni vastu. Kuni 11. sajandini ei erinenud juudid Euroopas oma positsioonilt olulisel määral teistest rahvustest või religioonidest. Nende staatuse määras pigem nende sotsiaalne positsioon või majanduslik seisund, mitte rahvus. Kuid 11. sajandil tekkis katoliku kirikul vajadus välisvaenlase leidmiseks. Kuna juudid eristusid oma religiooniga, olid nad kirikule lihtne sihtmärk. Juute hakati tõrjuma ja nad muutusid aina rohkem omaette hoidvaks kogukonnaks.

Tõrjumine oli seda lihtsam tekkima, kuna juudid olid Euroopa suurim visuaalne vähemus, st. inimesele peale vaadates oli võimalik välimuse (nt. eristuva riietuse) järgi aru saada, et ta on juut. Antisemitism kulmineerus II maailmasõjaga. 1930ndate Saksamaal muutus rassilise paremuse idee valdavamaks kui kunagi varem. "Valesid rasse" ei olnud selle ideoloogia kohaselt vaja, neid võis kas hukata või kasutada orjatööjõuna. Rassiideoloogia ohvriks ei langenud mitte ainult juudid, vaid ka nt. romad (mustlased). Sõja lõpuks oli tapetud umbes 6 miljonit juuti ja 220 000 romat, mis moodustas u 25% kõikidest Euroopas elavatest romadest.

Kuigi II maailmasõja järgselt oli maailmas valdav šokk juhutnud genotsiidist, mis kahtlemata tõi kaasa antisemitismi vähenemise, ei ole antisemitism kadunud ka tänapäeval.

Foto: Lucy Dawidowicz, Berliini sünagoog seestpoolt peale Kristallööd, 1938 (Vikipeedia)

VÕÕRAVIHA EHK KSENOFOOBIA

Võõravihaks ehk ksenofoobiaks nimetatakse hirmu, viha või sallimatust enda omast erineva (võõrapärase) suhtes, enamasti teistsuguse päritoluga inimgrupi vastu.

Kas rassism ja ksenofoobia on sama? Ksenofoobia sünonüümina kasutatakse eesti keeles sõna **võõraviha**. Kui ksenofoobia selgitamiseks võib pigem rääkida tunnetest (hirm, viha), millest lähtuvalt inimesed valivad teatud käitumisviisi, siis rassism tähistab pigem teatud ideoloogiat ja käitumist, mille keskmes on arvamus, et teatud omadused muudavad ühe rassi kõikidest teistest rassidest ülimuslikumaks.

Siiski kasutatakse rassismi ja võõraviha sageli sünonüümidena, sest võõraviha toob kaasa rassismiga sarnase arvamuse, et minu kultuur, rahvus või usk on õigem, seega ülimuslikum, kui teiste kultuur, rahvus või usk. Võib öelda, et rassism ja võõraviha ei ole täiesti samad, kuid siiski väga sarnased nähtused.

PUNASED KHMEERID

Foto: Miljonid kambodžalased sunniti pealinnast Phnom Penh'ist maale elama minema, sest Punaste Khmeeride režiimi ideoloogia järgi ei olnud linnu ega haridust vaja ja inimesed pidid töötama kollektiivsetes põllumajanduslikes farmides. (BBC)

Khmer Rouge (Punased Khmeerid) oli Kamboždas 1975. aastal võimule tulnud režiim, mida nimetatakse 20. sajandi üheks jõhkramaks ja vägivaldsemaks. Punaste Khmeeride nelja valitsemisaasta jooksul sai surma umbes 1,7-2 miljonit inimest (20-25% Kambožda elanikest) hukkamiste, näljutamise ja väga rasketes tingimustes töötamise tõttu.

Selle režiimi ajal hakati Kambodžat Pol Pot'i nimelise diktaatori juhtimisel muutma vastandina tööstuslikule Läänele (nt. USA-le) põllumajanduslikuks utoopiaks (unistuseks). Taheti tühistada raha ja eraomand, linnadest evakueeriti inimesed maale, tehased ja koolid pandi kinni, religioon keelati. Kõik inimesed, kellest arvati, et nad kuuluvad „haritlaste" hulka, hukati.

Kuidas tehti kindlaks, kes on „haritlane" ja kes ei ole? Näiteks tapeti ära kõik inimesed, kes kandsid prille või kelle omandusest leiti käekell. Ka võõrkeeleoskus võis viidata haritlaseks olemisele. Sajad tuhanded haritud keskklassi kodanikud sattusid piinamiste ja hukkamiste ohvriks. Ja sajad tuhanded inimesed surid haigustesse, nälga või kurnatusse, kuna neid sunniti ilma puhkuseta rasket tööd tegema.

HIINA IMMIGRANDID USA-s

19. sajandi lõpus toodi USA-sse massiliselt hiina meessoost immigrante, et nad töötaksid raudteedel ja põllumajanduses. Suur osa neist saabus omal tahtel, ent mõned sisuliselt rööviti ja toodi vägisi.

Peale suurte raudteetööde lõppemist sai valgetele ameeriklastele korraga selgeks, et hiina töölistel ei ole enam tööd ja tekkis hirm, et hiinlased hakkavad tööturul konkureerima nende endiga. See tõi kaasa hiinlastevastasuse laine (mis hiljem laienes ka jaapanlastele).

Sellega kaasnenud propaganda käigus hakati hiina mehi kujutama heroiinisõltlastena, kelle tõttu suureneb USA-s hasartmängude mängimine, prostitutsioon ja teised ebamoraalsed tegevused. Mitmes linnas rünnati hiinlasi ja hävitati nende linnaosi. 1886. aasta Seattle'i rahutused lõppesid sellega, et sisuliselt kõik hiina päritolu elanikud saadeti vägisi elama San Franciscosse.

Esimesel pildil on selle aja "kollase kurjuse" plakat. Kuna enamik USA-sse tulnud hiinlasi olid mehed (naisi ei olnud vaja ja USA seadis nende immigreerumisele märksa rangemaid piiranguid), kujutatakse plakatil hiina meest kui valget naist ähvardavat vägivallatsejat.

Pildid: The Society Pages

Allolev plakat aga esitab küsimuse: "Miks nemad (hiinlased) saavad ära elada palgaga 40 senti/päevas, nemad (valged ameeriklased) aga mitte. Konkurentsihirmust tekkinud propagandas suruti peale ideed, et valge mees on moraalne ja peab pidama ülal oma peret, hiina töölised aga ebamoraalsed ja pere eest hoolitsemise asemel suitsevad oopiumit. Seejuures kasutati ära fakti, et hiina töölistel tavaliselt ei olnud peret, sest hiina naiste immigreerumine USA-sse oli palju keerulisem ja valged ameerika naised üldiselt ei olnud nõus hiinlastega abielluma.

Harjutus 7 RASSISM JA KSENOFOOBIA

Aeg: 15-20 minutit.
Vanus: 7.-12. klassi õpilased.
Eesmärk: Analüüsida, kas kellegi füsioloogilised omadused, etniline päritolu või kultuur annavad meile alust arvata midagi inimese isikuomaduste kohta, nagu nt heasüdamlikkus või intelligentsus. Arutada, milliseid vähemusi on Eestis ja millised eelarvamusi on õpilased täheldanud.
Vaja läheb: Õpilastele mõeldud küsimused (paberil või ekraanil), paber ja kirjutusvahend.

ÕPETAJALE: Paluge õpilastel tutvuda küsimustega ja neile vastata. Julgustage õpilasi tooma näiteid nii erinevatest etnilistest kui ka sotsiaalsetest gruppidest (kodutud, teistsuguse seksuaalse sättumusega inimesed jne).

ÕPILASTELE:

a. Milliseid üldistusi oled kuulnud inimeste kohta? Kuidas suhtud, kui keegi ütleb Sulle, et kõik koeraomanikud on toredad inimesed? Et kõhnad inimesed on tigedamad kui täidlasemad? Kas oled nende väidetega nõus?

b. Mida vastaksid, kui keegi ütleks, et mõnes Aafrika sõjast räsitud riigis, nt. Kongos elav 30-aastane talumees ja USA-s elav juristiharidusega 30-aastane mees on maailmavaatelt ühesugused, sest nad on mõlemad mustanahalised?

c. Tänapäeva teadlased ei jaota enam inimesi „rassideks" ja tänapäeval ei räägita enam nii palju rassidest, vaid kultuurist? Mida Sinu arvates tähendab sõna „kultuur"?

d. Kas oskad nimetada, milliseid gruppe peetakse Eesti ühiskonnas halvemaks/võõraks/ebamugavaks/ohtlikuks? Too näiteid.

e. Kas oskad nimetada mingeid kultuurilisi elemente, mida meie ühiskonnas tajutakse võõra või ohustavana? Too näiteid.

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Peale küsimustele vastamist arutage klassiga harjutuse järgmiseid küsimusi:

1. Kultuuri mõistet annab väga kitsalt ja väga laialt seletada. Õpilastepoolse huvi korral julgustage neid selle sõna tähendusi otsima. Antud küsimuse puhul on oluline „kultuuriline rassism“ - mõiste, mida kasutatakse II maailmasõja järgselt esile kerkinud ideoloogiate kirjeldamiseks. Kui rassism tähendab uskumust, et üks rass on olemuslikult parem (kõrgem) teistest rassidest, siis kultuuriline rassism tähendab uskumust, et teatud kultuur (nt. keel või traditsioonid) on olemuslikult parem (kõrgemal) teistest kultuuridest.

2. Mida teavad õpilased nendest gruppidest, keda Eestis nende hinnangul peetakse „halvemaks“?

3. Võõravihal on kaks peamist objekti: a. domineerivast ühiskonnagrupist mingis olulises mõttes **erinevaks peetav inimgrupp** (nt usu või rahvuse järgi); b. **kultuurilised elemendid**, mida tajutakse võõra, veidra ja ohustatavana.

Kultuuriliste elementide näidetena võib tuua nt. 1980ndatel geide „salamärke“ - kõrvarõngas, väljapaistev rätik tagataskus. Tätoveeringuid seostati vanglakaristuse läbimisega. Seletage, kuidas selliste kultuuriliste elementide tähendus muutub ajas. Tänapäeval võivad inimestel tekitada võõrastust sellised elemendid, nagu nt. islamiusuliste naiste pearätid või homoseksuaalide vikerkaarelipp. Arutage, et teadmatus võib suurendada ksenofoobseid reaktsioone (hirmu või viha): sageli kui inimestel tekib isiklik kontakt hirmu objektiga, muutub hirm väiksemaks, kuna tundmatus väheneb ja teine inimene muutub „inimlikumaks“.

4 DISKRIMINEERIMINE

Diskrimineerimise teema sissejuhatuseks sobib hästi järgnev harjutus, mis aitab õpilastel tunnetada, milliseid emotsioone tekitab ebaõiglane käitumine. Nendele emotsioonidele saab hiljem viidata, kui arutamisele tuleb selliste gruppide diskrimineerimine, kuhu õpilane ise ei kuulu.

Harjutus 8 MIS TUNNE ON..?

Aeg: 10 minutit.
Vanus: 7.-12. klassi õpilastele.
Eesmärk: Sissejuhatus diskrimineerimise teemasse läbi emotsiooni tekitamise.
Eelteadmised: Õpilased peaksid aru saama, mis on eelarvamused ja stereotüübid; identiteedi teema läbi töötamine aitab paremini lahti mõtestada ka diskrimineerimise küsimust.
Vaja läheb: Tahvel, kriit.

ÕPETAJALE: Õpetaja loob olukorra, kus ta mingite juhuslike tunnuste alusel eelistab ühtesid õpilasi teistele. Kui õpilased klassi tulevad, paluge neil jaguneda kaheks (vt. alt meelepärast näidet, nt kes elavad paneelmajades ja kes ei ela vms) ja tutvustage neile ühte alljärgnevatest olukordadest. Valige näide, mis teie hinnangul on kõige usutavam või mõelge teie kooli konteksti sobiv näide.

• Linnavalitsus tegi uue korralduse: kõik õpilased, kes elavad paneelmajades, võivad nüüdsest lahkuda koolist reedeti kl 14.00 (kohandage vastavalt sellele, mis kell tavaliselt klassis tunnid lõppevad – nt. tund aega varem).

• Need õpilased, kellel on kodus lemmikloomad, võivad nüüdsest uue reegli kohaselt jätta vahele kaks bioloogia tundi semestri jooksul.

• Need õpilased, kelle peres on auto ja kelle vanemad on nõus kooli heaks autoga 1-2 sõitu kuus tegema, on vabastatud koolis kunstiajaloo tunnist (või mingist kohustusest, nt. teised peavad tulema iga kuu viimasel pühapäeval heakorratöid tegema/aknaid pesema jms.)

• Koolis avatakse puhketuba, aga seal võivad viibida vaid need, kelle vanemad toetavad selle sisustamist rahaliselt.

• Võite ka lihtsalt öelda, et koolis on nüüd selline reegel, et need, kes kannavad teksapükse, istuvad esimestes pinkides ja teised tagumistes (või seisvad).

Eesmärk on tekitada õpilaste seas reaktsioon ebaõiglasele kohtlemisele. Kui õpilased ei väljenda oma pahameelt (nt. ei julge), öelge, et neil on ka võimalus pöörduda kooli poole palvega olukorda muuta, aga nad peavad põhjendama, miks neile selline olukord ei meeldi (see suunab neid oma emotsioone väljendama).

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Mis tunne on, kui Sind niimoodi koheldakse? Kas selline kohtlemine on õiglane? Miks see ei ole õiglane? Mis tunne on, kui saad (teenimatult) mingeid hüvesid? Küsige, kas õpilased oskavad arvata, mis on tunni teema?

Järgneva alternatiivne versioon sobib pigem vanematele klassidele (kas eelmise harjutuse jätkuna või eraldi).

Harjutus 8a MIS TUNNE ON..?

Aeg: 10 minutit.
Vanus: 10.-12. klassi õpilastele.
Eesmärk: Grupikuuluvusega seotud emotsiooni nimetamine.
Eelteadmised: Õpilased peaksid aru saama, mis on eelarvamused ja stereotüübid; identiteedi teema läbi töötamine aitab paremini lahti mõtestada ka diskrimineerimise küsimust.

ÕPETAJALE: Paluge õpilastel

1) mõelda mingi aja peale, kui nad olid mingis grupis või meeskonnas teistest erinevad.

2) mõelda välja 1-2 sõna, mis iseloomustaksid nende tundeid sellel hetkel.

3) kui sõnad on valmis mõeldud, paluge õpilastel käia mööda klassi ja tutvustada ennast teistele, kasutades neid sõnu. Pakkuge näidet: „Tere, mul on piinlik ja ma olen segaduses!“ Kui ruum on väike või klassis on õpilasi palju, võib jagada õpilased gruppidesse ja nad tutvustavad ennast grupisiseselt.

Tehke tahvlile kaks tulpa ja pange kirja tunded, mis kaasnesid grupist väljas („*outsider*“) olemisega.

Seejärel paluge õpilastel meenutada olukordi, kus nad olid grupis sees ja tuletada meelde kaasnevaid tundeid (ei ole enam vaja kogu protsessi läbi teha, lihtsalt paluda korraks mõelda). Pange ka grupis sees („*insider*“) olemisega seotud tunded tahvlile kirja.

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Tavaliselt inimesed mäletavad paremini neid tundeid, mis kaasnesid tõrjutud olemisega, sest negatiivsed kogemused püsivad sageli erksamalt meeles. Kui inimesed on teistega sarnased, tunnevad nad ennast turvaliselt ja ei pööra nii palju tähelepanu enda tunnetele.

Arutage õpilastega, kuidas käituvad inimesed kui nad tunnevad ennast halvasti? Sageli kaasneb negatiivse tundega ka negatiivne käitumine, positiivse tundega positiivne käitumine. Loomulikult võivad „*inside*“ kategoorias olla nimetatud ka negatiivsed tunded ja „*outside*“ kategoorias positiivsed tunded, see ei ole haruldane, aga tendentsina siiski kaasneb grupist väljas olemisega negatiivne tunne.

Seletage, et igas ühiskonnas on domineerivad grupid ja vähemusgrupid. Domineerivas grupp on mugavam olla ning domineerivasse gruppi kuuluvatel inimestel on vahel keeruline mõista vähemusgruppide (“*outsiderite*”) tundeid ja probleeme.

MIS ON DISKRIMINEERIMINE?

Ajurünnak DISKRIMINEERIMINE ON....?

Aeg: 10 minutit.
Vanus: 7.-12. klassi õpilased.
Eesmärk: Võimaldada õpilastel liikuda ise mõiste "diskrimineerimine" lahtimõtestamise poole.

ÕPETAJALE: Paluge õpilastel avaldada arvamust selle kohta, mida tähendab diskrimineerimine ja nimetada märksõnu, mis seostuvad neil selle mõistega. Julgustage õpilasi mitte valmis definitsiooni pakkuma, vaid otsima märksõnu, mida võiks diskrimineerimise seletamiseks kasutada. Kirjutage märksõnad välja tahvlile.

Kui ajurünnak on läbi (olenevalt üldisest dünaamikast võiks kesta mõned minutid), pakkuda õpilastele alljärgnevaid võimalikke definitsioone. Paluge neil need läbi lugeda ja märkida üles, mille poolest nad üksteisest erinevad. Seejärel viige läbi arutelu.

Diskrimineerimine on mingi inimese või inimeste grupi ebaõiglane kohtlemine teistest inimestest või inimeste gruppidest erinevalt.
(Merriam-Webster sõnaraamat)

Diskrimineerimine on kellegi ebaõiglane või erinev kohtlemine selle tõttu, et nad kuuluvad või nendest arvatakse, et nad kuuluvad, mingisugusesse teatud inimeste gruppi.
(New South Wales linnavalitsus, Austraalia)

Diskrimineerimine on inimese erinev kohtlemine või tema erinevana kohtlemise kaalumine, või mingi inimese kasuks või kahjuks erisuse tegemine tema mingisse gruppi, klassi või kategooriasse kuulumise alusel, mitte niivõrd selle isiku enda omaduste alusel.
(sõnaraamat Dictionary.com)

Diskrimineerimine tähendab töö-ökonoomikas inimeste eristamist nende kvalifikatsiooni või võimete seisukohast ebaoluliste tunnuste alusel.
(Vikipeedia)

Diskrimineerimise all mõeldakse ebavõrdset kohtlemist, mil üht isikut koheldakse halvemini kui teist isikut samas olukorras. Diskrimineerimise põhjuseks võib olla mingisse teatud rühma kuulumine, nagu etniline päritolu, kodakondsus või usk.
(Helsingi linnavalitsus)

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Arutage, millised on definitsioonide erinevused. Küsige õpilastelt, miks nende arvates on linnavalitsused diskrimineerimise defineerimisega vaeva näinud? Rääkige, et sõna diskrimineerimine tuleneb ladinakeelsest sõnast *diskriminare*, mis tähendab "eristama". Oma igapäevaelus peame me sageli eristamisega tegelema: nt. alati kui meil on rohkem kui üks võimalus, peame langetama otsuse millegi kasuks ja millegi kahjuks. Ent ühiskondlikus ja seadusandlikus mõttes on diskrimineerimine see, kui kohtleme inimest (või inimeste gruppi) ebaõiglaselt või ebavõrdselt teatud tunnuste põhjal, nagu näiteks vanus, puue, rahvus, etniline päritolu, sugu, perekondlik seis, usk või seksuaalne sättumus.

Pea viiendik Euroopa elanikest (17%) ütleb, et nad on isiklikult kogenud diskrimineerimist või tagakiusamist. Neist 13% on kogenud diskrimineerimist mingi ühe tunnuse tõttu ja 4% mitme tunnuse tõttu *(Euroopa Nõukogu)*.

Mitmese diskrimineerimise puhul inimest diskrimineeritakse seetõttu, et ta kuulub mitmesse vähemusse korraga: „Kui räägitakse naiste diskrimineerimisest, mõeldakse sageli valgetele naistele. Ning kui tuleb juttu mustanahaliste ahistamisest, mõeldakse meestele. Kuid [..] teadlased on tähelepanu juhtinud, et olla korraga naine ja mustanahaline võib olla palju hullem kui kuuluda vaid ühte eelmainitud gruppidest."
(Mari-Liis Sepper, Postimees, 8.10.2010)

MILLISED VÕIVAD OLLA KSENOFOOBIA JA DISKRIMINEERIMISE TAGAJÄRJED?

Milleni võib viia see, kui rassism, ksenofoobia ja diskrimineerimine muutub ühiskonnas aktsepteeritavaks? Järgnevalt on toodud näiteid 20. sajandil toimunud genotsiididest:

Ligikaudu 800,000 inimest tapetud vaid 100 päevaga – Rwanda genotsiid, 1994

Vähemalt 11 miljoni inimest tapetud Natsi-Saksamaa holokausti käigus, 1933-45

Umbes 1,7 miljonit inimest tapetud Kambodžas, 1976-78

Vähemalt 9,000 moslemimeest ja -poissi tapetud Bosnias, 1995

Miks? Kõikidel nendel juhtudel oli nende riikide valitsusel väga eelarvamuslikud (stereotüüpsed) hoiakud teatud inimgrupi suhtes. Seetõttu oli nende eesmärk need grupid hävitada.

Sellist terve (või osa) etnilise, usulise vm. grupi tahtlikku hävitamist (otseselt läbi tapmise, aga ka nt. läbi hävitavate tingimuste kehtestamise) nimetatakse genotsiidiks. Genotsiidioht ei ole kadunud ka tänapäeval. Genotsiid on ekstreemne näide sellest, kuidas eelarvamused võivad kaasa tuua väga tõsise diskrimineerimise, mis võib lõppeda ka inimeste tapmisega.

Harjutus 9 EESTI LOOD

Aeg: 15 minutit.
Vanus: 7.-12. klass.
Eesmärk: Analüüsida, kas ka Eestis võib leida aset diskrimineerimine.

ÕPETAJALE: Harjutus algab Rootsis juhtunud Sarita loo ettelugemisega:

Sarita (tõmmu välimusega 15-aastane roma neiu, st mustlasneiu): „Ükskord läksin poodi, mingit pudipadi ostma ja turvamees hakkas mul järel käima. Ma küsisin, miks ta mul järel käib ja ütlesin, et mul ei ole kombeks varastada, kui ta nüüd seda arvab. Ta vastas, et ta ainult jälgib, et ma midagi ei võtaks, sest keegi, kes oli ka mustlane, tegi seda ühes teises poes. Tundsin, et mitte kunagi ei saa ma minna kusagile, ilma et keegi mind vaataks või järel käiks.“

Küsige, kas õpilased arvavad, et ka Eestis võib leida aset diskrimineerimine? Kas nad oskavad mõnda näidet tuua? Seejärel paluge neil tutvuda alljärgnevate lugudega, mis on aset leidnud Eestis.

KÄTLINI LUGU
Kätlin on Saaremaa naine, kes otsustas, et tahab võtta vastu islamiusu. See lugu on ajast, kui ta oli umbes 25-aastane.

Kui ma veel Pariisis õppisin, aga olin juba moslem, käisin mõned korrad aastas ikka kodus. Praktiliselt iga kord, kui ma vaheajaks koju tulin (rätik peas - muust ei olnudki aru saada, et ma moslem olin), oli alati vaja mind tolli kutsuda ja kohvrit kontrollida. Või siis piirivalveametnik küsis passi kontrollides (nähes ometi, et see on Eesti pass ja mul on täiesti Eesti nimi!) umbes nii, et miks te tulite ja millal te ära lähete.

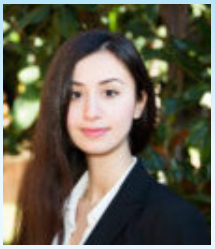

ARZU LUGU

Arzu on aseri päritolu Eesti neiu, kes on korduvalt kokku puutunud diskrimineerimisega. Siin on lugu tema lapsepõlvest:

2. klassis otsiti mudilaskoori lauljaid. Ka mind valiti koori. Muusikaõpetaja oli rassistlike kalduvustega, tegi tihti inimese nahavärvi ja päritolu põhjal kohatuid nalju. Enamasti motiveeris ta meid kõiki korralikult osalema sellega, et siis saame laulupeole, mis pidi toimuma kahe aasta pärast. Üritasin tunde mitte vahele jätta. Vahel kestsid proovid hilisõhtuni. Rassistlikke nalju ma ignoreerisin, sest tahtsin laulupeost osa võtta. Iseenesest pole ka laulupeol osalemine odav lõbu, kuna rahvariiete ost on üpriski kallis. Vaatamata majanduslikule olukorrale, oli mu pere nõus selle investeeringu tegema, kuna nägid, kui oluline see mulle oli.

3. klassis, paar kuud enne laulupidu, sattusin pimesoolepõletikuga haiglasse ja puudusin 10 päeva. Varsti peale seda avalikustati laulupeole minejate nimekiri, ja mind selles polnud. Nimekirjas oli ka neid, kes puudusid suurema osa proovidest. Mõtlesin, et see on kindlasti viga, kuna õpetaja oli informeeritud minu puudumise põhjusest. „Õpetaja, miks mind osalejate nimekirjas pole?“ küsisin ma pärast koori. „Sa puudusid nädal aega,“ vastas õpetaja. „Jaa, aga Te ju teate, et mul oli pimesoolepõletik?!“ ei saanud ma aru. „Tead Arzu,“ ütles selle peale õpetaja. „Laulupidu on väga oluline sündmus eestlaste jaoks, kus ilusad sinisilmsed heledajuukselised eesti tüdrukud kannavad ilusaid rahvariideid, laulдakse iseseisvuse auks ja see üritus on mõeldud ainult eestlastele.“

Tol hetkel olin liiga väike, et sõna võtta ja mul ei jäänud muud üle, kui olukorraga leppida. Pärast seda ignoreerisin ma iga laulu- ja tantsupidu. Aastaid. Kõige hullem oli see, et elasin kohe laulupeo toimumiskoha kõrval. Ma sain aru, et see oli vaid see üks inimene, aga sellest ajast peale nägin ma igas seal laulvas inimeses tükikest oma muusikaõpetajast.

NASTJA LUGU

Ükskord palus kolleeg 38-aastase Nastja käest, et Nastja viiks kooliõpilastega läbi vähemuste ja diskrimineerimise teemalise arutelu. Kolleeg oli ise lubanud seda teha, ent teised asjad tulid vahele. Kolleeg oli arutelu korraldaja käest juba isegi küsinud, kas talle sobib, kui ta leiab asenduse ja korraldaja oli nõusse jäänud. Kui ka Nastja ütles, et on nõus asendama, saatis kolleeg korraldajale Nastja kontaktandmed.

Kui nädal aega enne üritust ei olnud mingit infot, otsustas Nastja kolleegilt üle küsida, kas arutelu toimub. Kolleeg oli väga üllatunud, et korraldaja polnud ühendust

võtnud ja lubas asja uurida. Üsna kohe helistas ta Nastjale tagasi: „Tead, siin on mingi segane olukord. Korraldaja ütles, et „nojah, see Nastja, äkki ta räägib eesti keelt aktsendiga? Tegemist on ikkagi keskkooliõpilastega, selline vanus... ei tea, kuidas nad reageerivad...“ Igal juhul ta lubas sinuga kindlasti ühendust võtta.“

Kümne minuti pärast oli Nastja postkastis e-mail: „Aitäh, aga oleme juba leidnud teise asendaja ja teie abi ei ole praegu vaja.“

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Millised eelarvamused olid õpetajal, arutelu korraldajal ja piirivalveametnikul? Mille põhjal otsustasid korraldaja ja piirivalveametnik, et need inimesed kuuluvad gruppi, mille kohta neil on eelarvamused? Kuidas eelarvamustega inimene kohtleb teist inimest? Milliseid tundeid võib see tekitada? Millised tunded olid Arzul? Millise jälje jättis see sündmus Arzule? Millised tunded võisid olla Arzul ja Kätlinil? Mida arvestas või ei arvestanud korraldaja ja piirivalve? Mida oleks võinud arvestada? Kas Sind on hinnatud millegijärgi, mis ei tundu Sulle endale asjakohane või õiglane?

Arutlege selle üle, et on suur vahe, kas inimese ebaõiglane kohtlemine või inimesele teatud suurema grupi arvatava käitumise omistamine on ühekordne või korduv. Kui õpilased oskavad piisavalt inglise keelt või kui te saate neile seletada, võib vaadata lühikest animatsiooni (2 min). Selles võrreldakse olukorda, milles inimene vastandub eelarvamustega (filmis kasutatakse väljendit „mikroagressioon“) sääsehammustusega: kui sääsk hammustab inimest vaid vahel harva, võtab ta seda rahulikult. Kui see aga toimub pidevalt, võib inimene muutuda nii hellaks, et kõrvalseisjale võib tema reaktsioon tunduda ebaadekvaatsena.

MIS ON VÕRDSED VÕIMALUSED?

Võrdne kohtlemine või võrdsed võimalused ei tähenda alati seda, et igale inimesele antakse täpselt ühepalju hüvesid. Ei ole ühtegi universaalset skeemi, mis võimaldaks välja arvutada, kuidas inimesi võrdselt kohelda. Ent alati on mõistlik enne hinnangute andmist arvestada konkreetse inimese tausta, aga ka üldiseid tendentse ühiskonnas (nt. laialt levinud homofoobia puhul võivad teistsuguse seksuaalse sättumusega inimesed kergemini tunda ennast ohustatuna või puudutatuna). Nt. ei ole võrdne kohtlemine see, kui kohtleme 70-aastast vanainimest samamoodi, nagu 25- aastast noort, nõudes, et nad läbiksid kõndides sama maa. Kui äsjatoodud näite puhul on lihtne mõista, mis on (või ei ole) võrdne olukord, siis nt. etniliste või sotsiaalsete küsimuste puhul võib see olla keerulisem. Domineeriva grupi liikmel, kes ei ole olnud olukorras, kus tal on teistega võrreldes nö kehvem “stardipakett”, on enamasti raske ette kujutada, et tema jaoks lihtsalt lahendatav olukord võib teisele palju keerulisem olla. Järgnev harjutus püüab sellist olukorda näitlikustada.

Harjutus 10 VÕRDSED VÕIMALUSED

Aeg: 10 minutit
Vanus: 10.-12. klass
Eesmärk: Suunata õpilasi mõtlema, millises olukorras võrdne kohtlemine ei ole võrdne kohtlemine – nt. kui inimeste taustad on väga erinevad.
Vajaminev: Väljavõtted testist (all), mis antakse õpilastele lugeda kas paberil või näidatakse ekraanil

ÕPETAJALE: Seletage õpilastele, et intelligentsustestid peaksid mõõtma inimese vaimseid võimeid või analüüsioskust, mitte pelgalt koolis õpitut. Intelligentsustestide üle on palju vaieldud ja sageli on kritiseeritud, et küsimused on liiga Lääne kultuuri keskssed. Ühe lahendusena on pakutud välja kultuurilisest taustast lähtuvate testide tegemine. Paluge õpilastel tutvuda väljavõttega kahest intelligentsustestist, seejärel viige läbi arutelu (vt. võimalikke küsimusi all).

ÕPILASED

Tutvuge kahe Austraalia intelligentsustesti versiooniga.

Küsimusi standartsest USA/Austraalia intelligentsuse testist	Küsimusi Austraalia intelligentsuse testist, mida on kasutatud põliselanike aladel Põhja- Queenslandis[7]
1) Milline number tuleb järjestuses järgmisena: 1 2 5 6 9 10 __ 2) Räpane ja haigus on omavahel samas suhtes, mis puhas ja _____. 3) Kolm alljärgnevat saab klassifitseerida samasse kategooriasse basseiniga. Millised need on? • Laguun (merest eraldunud madal veekogu) • Soo • Järv • Raba • Tiik	1) Milline number tuleb järgmisena, kui esimesed numbrid on üks, kaks, kolm, _____? 2) Vallabi (väike känguru) ja loom on omavahel samas suhtes, mis sigarett ja _____. 3) Kolm alljärgnevat saab klassifitseerida samasse kategooriasse merevees elava harikrokodilliga. Millised need on? • Merekilpkonn • Brolga (kurge meenutav lind) • Krae-agaam (sisalik) • Mustmadu

4) Kui BAD kirjutatakse salakoodiga 214, kuidas kirjutaksid sama koodiga DIG? _____

5) Miks peaksid eemale hoidma halvast seltskonnast?

_____

4) Me sööme toitu ja me _____ vett.

5) Miks peaksid olema ettevaatlik oma nõbude suhtes?

_____

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Millised Austraalia aborigeenidele mõeldud küsimused tundusid Sulle liiga lihtsad? Millised Austraalia aborigeenide küsimused tundusid esmapilgul arusaamatud? Intelligentsusteste tehakse sageli aja peale – kas te suudaksite vastata esimese ja teise tulba küsimustele sama kiiresti? Rääkige õpilastele järgmisest katsest:

Erinevatest kultuuridest inimeste ette pandi sama inimese foto, millel inimene järjest vananeb ja paluti tal fotod järjekorda seada. Seda tehti selleks, et uurida, milline on ajataju erinevates kultuurides. Euroopa kultuuriruumi inimesed panid kõige noorema näoga pildi vasakule ja liikusid siis paremale. Araabia kultuuriruumi inimesed seadsid pildid paremalt vasakule (araabia keeles kirjutatakse paremalt vasakule). Austraalia Kuuk Thaayorre aborigeenid aga paigutasid pildid idast läände. *(Lea Boroditsky, How Languages Construct Time)*

KUIDAS VÄHENDADA DISKRIMINEERIMIST?

Erinevatest kultuuridest pärit inimestega läbisaamise edendamiseks ja konfliktide vähendamiseks on oluline suuta ennast panna teise olukorda, näha olukordi erinevatest vaatenurkadest, nii enda kui ka nende perspektiivist:

"Sa pead tähele panema võõramaalasi, keda kohtad, ja püüdma nendest aru saada. Mida rohkem saad sa aru võõrastest ja mida paremini mõistad iseennast, seda tugevam sa oled." Nii ütles Fatemale tema vanaema Yasmina, kes arvas, et iga kokkupuude võõramaalasega on võimalus õppida. Seda väikese tüdrukuna saadud nõu on Maroko teadlane Fatema Mernissi endaga kaasas kandnud ja meenutab seda täiskasvanuna oma raamatus "*Scheherazade Goes West: Different Cultures, Different Harems*" (Understanding Strangers)

Ennast „teise inimese kingadesse“ seadmine aitab näha olukorda laiemalt, aga ka analüüsida ja tõlgendada erinevaid arusaamu ning ära tunda võimalikke konfliktikohti. Teiste maailmavaadete või traditsioonide mõistmine ei tähenda nendega nõustumist.

Loomulikult on inimeste ja inimgruppide vahel erinevusi - majanduslikke, kultuurilisi, sotsiaalseid, poliitilisi, usulisi. Ent sellised erinevused on alati olemas olnud ja eksisteerivad ka tänapäeval igas ühiskonnas. Erinevuste mõistmine aitab leida tee dialoogi loomiseks. Õpetaja saab toetada õpilasi teisi kultuure mõistma läbi selle, et pakub erinevaid fakte, õpetab suhtuma kriitiliselt allikatesse ja seletab lahti konkureerivaid tõlgendusi. See kõik aitab õpilastel näha olukordi ka teiste vaatenurgast lähtudes. Alljärgnev harjutus suunab aga õpilasi mõtlema, mida nemad saaksid teha selleks, et diskrimineerimist vähendada.

Harjutus 11 DISKRIMINEERIMINE: MIDA TEHA?

Aeg: 10-15 minutit.
Vanus: 7.-12. klass.
Eesmärk: Suunata õpilasi nägema diskrimineerimist ja otsima sellele lahedusi.

ÕPETAJALE: Paluge õpilastel tutvuda alloleva tekstiga ja vastata küsimustele, seejärel arutage õpilaste vastuseid. Teksti võib kas lugeda anda või ette lugeda.

ÕPILASTELE:

Loe läbi järgnev lugu ja vasta küsimustele.

Oletame, et Eestis toimuks mõni tragöödia, mille paneks toime nt. tumeda nahavärviga inimene. Sa istuksid linnaliini bussis ja Sinu kõrval istuks tumedanahaline neiu, kellele visatakse kõõrdpilke ja on näha, et ta tunneb ennast ebamugavalt. Sa kuuled, et teises bussi otsas pomiseb mingi keskealine naine: „Nende mustanahaliste pärast ongi meil kõik kohad kurjategijaid täis“. Sa näed, kuidas neiu võpatab ja on silmnähtavalt ehmunud.

- Mida mõtleksid sellises olukorras?
- Mida saaks keegi sellises olukorras teha, Sina või keegi teine?
- Mõtle kolm tegutsemisviisi ja pane nad järjekorda – milline on Sinu meelest kõige parem tegutsemisviis?

ARUTELU TEEMAD/ABISTAVAD KÜSIMUSED: Arutage õpilaste väljapakutud võimalusi. Seejärel jutustage neile hashtagi *#illridewithyou* (ingl. k. „ma tulen sinuga kaasa“) lugu, mis juhtus 2014. aasta detsembris Austraalias (hashtag on teemaviide, mis võimaldab internetis postitusi, pilte jm teemade järgi kategoriseerida ja teistele inimestele lihtsamalt leitavaks teha). Sydney linnas leidis aset pantvangikriis, mille korraldas

moslemi päritolu mees ja milles sai surma mitu inimest. Sellele järgneval ajal tundsid moslemid ennast tänavatel sageli ebamugavalt, neile tuldi halvasti ütlema, vahel sülitati järgi jne.

Kõik algas ühest Twitteri-postitusest, mida jagas @Michael James_TV. Postitus rääkis noore Brisbane´i linna naise Rachael Jacobs´i lugu: Rachel istus Sydney rongis ja kui raadiost hakkas tulema uudiseid pantvangikriisi kohta, nägi ta, kuidas üks hirmunud olemisega mosleminaine võtab ära oma pearäti. „Ma jooksin talle rongipeatuses järgi," kirjutas Rachel. „Ütlesin, pane see (rätt) pähe tagasi. Ma saadan sind, ma kõnnin sinuga koos. Ta puhkes nutma ja kallistas mind pikalt, umbes minut, ja läks siis üksinda edasi."

#illridewithyou hashtag levis väga kiiresti ja mõni aeg hiljem tegi Austraalia organisatsioon Getup! kodulehe, mis toob kokku inimesed, kes tunnevad hirmu üksinda ühistranspordi kasutamise ees ja inimesed, kes on nõus neid saatma.

Arutage õpilastega, miks võis mosleminaine nutma puhkeda? Arutage, miks on diskrimineerimine ebamõistlik? Kas võib juhtuda, et sellest kaotavad nii need, keda diskrimineeritakse, kui need, kes diskrimineerivad? Kuidas?

Paluge õpilastel kas **lugeda järgnevad lood**, mis leidsid aset Norras ja Rootsis, või **jutustage neile need lood** ja näidake fotosid.

OSLO MOSLEMID MOODUSTASID „RAHU RINGI" SÜNAGOOGI ÜMBER (veebruar 2015)

Norra pealinnas Oslos kogunes 1300 moslemit, kes moodustasid «rahu ringi» linna suurima sünagoogi ümber, et väljendada oma solidaarsust juutidega naaberriigis Taanis toimunud sünagoogi ründamise järel.

"Inimlikkus on üks ja sama ja me oleme siin, et seda öelda," ütles Zeeshan Abdullah, üks protesti korraldajatest. "Me tahame näidata, et maailmas on palju rohkem "rahuõhutajaid" kui sõjaõhutajaid. Ja et meil inimkonnana on lootust elada rahus, hoolimata usulistest erinevustest."

"Rahuringi" ajal oli mitmeid kõnepidajaid. Üks nendest oli sünagoogi ülemrabi (juudi vaimulik) Michael Melchior, kes muuhulgas ütles oma kõne ajal islamiusuliste palvete algussõnad: „*allahu akbar*" (sellel lausel on mitmeid tõlkeid, tavaliselt tõlgitakse seda kui "jumal on suur" või "jumal on suurim") ja tsiteeris austusest noorte moslemite algatuse vastu Koraani (moslemite püha raamatut). "Seda oli hea näha. Moslemitel ja juutidel on samad esivanemad. Meil on sama Jumal. Meil on rohkem seda, mis meid ühendab, kui seda, mis meid lahutab," ütles Ervin Kohn, üks juudi koguduse kauaaegseid liikmeid.

Ülemrabi Melchior käis Taanis Kopenhaageni sünagoogi juures maha lastud turvamehe matustel. "Istusin pärast õnnetute vanematega, kes olid kaotanud neile kõige kallima inimese. Rääksin neile Oslo noorte moslemite algatusest ja Dan Uzan'i (tapetud turvamehe) isa kallistas mind ja hakkas nutma. Ta ütles mulle: "Ütle nendele noortele moslemitele, et nad andsid mulle lootuse. Nad andsid mulle põhjuse, milleks edasi elada."

ROOTSI – „LOVE-BOMBING" (jaanuar 2015)

Uue aasta hommikul oli ühe Uppsala linna mošee seinale tekkinud rassistlik graffiti ja vastu seina visati Molotovi kokteil, mis küll õnneks mošeed põlema ei süüdanud. Tegemist oli kolmanda mošeerünnakuga ühe nädala jooksul.

Reaktsioonina mošee rünnakule täitsid järgmisel päeval Uppsala mošee seina paberist südamed ja solidaarsust väljendavad sõnumid.